

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА
МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
БУХОРО ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ**

**МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМДА
КОМПЕТЕНЦИЯВИЙ ЁНДАШУВЛАР :
ИСТИҚБОЛЛАР, МУАММОЛАР ВА
ЕЧИМЛАР**

*(Республика масофавий илмий-амалий
анжумани)*

БУХОРО, 2020 йил, 3-ноябрь

“Мақтабгача таълимда компетенциявий ёндашувлар:
истиқболлар, муаммолар ва ечимлар” мавзусидаги
Республика илмий-амалий анжумани илмий мақола ва
тезислар тўплами (2020-йил, 3-ноябрь). Бухоро: 2020 йил.

Бош муҳаррир:

Педагогика фанлари номзоди, доцент Г.А.Камилова

Тақризчилар:

Авезов С.С. – ф.ф.н, доц.

Тўхсанов Қ.Р. – ф.ф.н, доц.

Тўпловчи ва нашрга тайёрловчи:

М.Б.Шарипова – Мақтабгача таълим кафедраси ўқитувчиси

Н.Н.Ҳамроева - Мақтабгача таълим кафедраси ўқитувчиси

Ушбу Республика масофавий илмий-амалий анжуманининг илмий мақола ва тезислари тўпламида Ўзбекистон Республикасининг “Мақтабгача таълим ва тарбия тўғрисида”ги Қонуни, “Ўзбекистон Республикасида илк ва мақтабгача ёшдаги болалар ривожланишига қўйиладиган Давлат талаблари”, “Илк қадам” Давлат ўқув дастури, шунингдек, мақтабгача таълим тизимини ривожлантириш борасидаги ислохотларда белгиланган, соҳада амалга оширилаётган ишларни таҳлил қилиш ва бу борадаги таклифларни ишлаб чиқиш бўйича илмий, амалий ва услубий тавсиялар ишлаб чиқилган.

Мазкур тўпламга киритилган мақолалар ва тезисларнинг мазмуни, статистик маълумотлар ҳамда билдирилган фикр ва мулоҳазаларга муаллифларнинг ўзлари масъулдирлар.

Бухоро - 2020 йил, 3-ноябрь

Г.А. Камилова	Мактабгача таълим-жамият тараққиётининг пойдевори	36
Н.О.Сафарова	Мактабгача ёшдаги болаларни мусиқа воситасида маънавий-ахлоқий тарбиялаш педагогик муаммо сифатида	41
З.Б.Жалилов, С.Рахмонова, Н.Азимова.	Мактабгача таълимда жисмоний тарбияни шакллантириш методлари	44
Н.Н.Ҳамроева	Атроф-олам билан таништириш машғулотларида мактабгача ёшдаги болаларда оилага нисбатан муносабатни тарбиялаш	49
М.Б.Шарипова, С. Жалолова	Мактабгача таълим тизимида миллий эпик дostonларимизни ўргатиш орқали ёш авлоднинг руҳий ва маънавий дунёсини бойитиш	52
Д.Эшова, Ш. Ибрагимова	Мактабгача ёшдаги болаларнинг ижодий қобилиятларини ўйин орқали ривожлантириш	56
Г.Эргашова, М.Шавкатова	MaKtabgacha ta'lim sohasida pedagoglar kasbiy kompetentligi va bolalarni maktab ta'limiga tayyorlash.	60
Д.Мирзаева, В.Нуриддинова, Н.Турсунова	Особенности становления и развития педагогов дошкольного образования в современных условиях	64
Г.Қурбонова	Мактабгача ёшдаги болаларни ҳар томонлама тарбиялашда замонавий ёндашувлар	68
Г.Атаева	Стратегии обучения : современные подходы к детям младшего возраста	73
Ш.Ҳайдарова	Мактабгача ёшдаги болаларни катталар меҳнати билан танширишда халқаро тажрибадаорадан фойдаланиш	77
М.Сатторов, С.Тураев	Таълим тизимида инновацион ёндашув.	80

Davronovna. Language is a Means of Cognition and Communication for Teaching in Education International//Journal of Psychosocial Rehabilitation. Volume 24 - Issue 1.2020.Pages: 247-256.

7. Khasanova Gulnoz Kasimovna, Nigmatova Mavjuda Mahmudovna. Classification of Educational Activities and Assessment Classifications Improvement of Pedagogical Problems//International Journal of Advanced Science and Technology. Vol. 29, No. 11s, (2020), pp. 1958-1961

MAKTABGACHA TA'LIM - JAMIYAT TARAQQIYOTINING POYDEVORI

*Maktabgacha ta'lim kafedrası dotsenti, p.f.n.
G.A.Kamilova*

Annotatsiya: *Maktabgacha ta'lim butun jamiyatning asosi ekanligi ma'lum. Maqolada maktabgacha ta'limni rivojlantirish istiqbollari va muammolarni hal qilishga qaratilgan.*

Kalit so'zlar: *Tarbiyachi, bola, jamiyat taraqqiyot, qo'llanmalar, texnik vositalar, o'yinchoqlar.*

Аннотация: *Дошкольное образование, как известно, является основой всего общества. В статье рассматриваются перспективы и проблемы развития дошкольного образования.*

Ключевые слова: *воспитатель, ребенок, развитие сообщества, учебные пособия, техника, игрушки.*

Annotation: *Preschool education is known to be the foundation of the whole society. The article focuses on the prospects and challenges of developing preschool education.*

Key words: *educator, child, community development, teaching aids, technique, toys*

Ta'lim-tarbiya jamiyat taraqqiyotining asosidir. Maktabgacha ta'lim muassasalari tarbiyachisi va uning ahloqiy sifatlarini takomillashtirib borish uchun hozirgi paytda qator ilmiy-metodik va pedagogik muammolarni, ya'ni tarbiyachilarning pedagogik mahoratlarini oshirish, yangi

pedagogik va axborot texnologiyalarini yuqori darajada o'zlashtirganlik talab etiladi.

Hozirgi kunda maktabgacha ta'lim muassasalari tarbiyachisining ahloqiy sifatlaridan foydalanish muammosi ta'limning dastlabki bosqichlarida muxim ahamiyat kasb etadi. Bu muammoni xal etishda nafaqat maktabgacha ta'lim muassasasi, bolalar psixologiyasini yaxshi biladigan tarbiyachi psixologlar, balki mashg'ulotlar yordamida masalalar yecha oladigan yetuk mutaxassislar kerak.

Shuning uchun maktabgacha ta'lim muassasalaridagi tarbiyachilar bolalarning ijodiy fikrlashini, turli xolatlarni tez ilg'ay olishini, atrof muhitni tasavvur eta olishini, intellektual rivojlanishini ta'minlashda muhim omil sanaladi.

Tarbiyachi maktabgacha yoshdagi bolalarning ta'lim va tarbiyasida o'yinlarining rolini to'liq anglay olishi lozim. Maktabgacha ta'lim bolani sog'lom, har tomonlama kamol topib shakllanishini ta'minlaydi, unda o'qishga intilish hissini uyg'otadi, uni muntazam ta'lim olishga tayyorlaydi. Maktabgacha ta'limda olti-etti yoshga yetgunicha davlat va nodavlat maktabgacha ta'lim bolalar muassasalarida hamda oilalarda amalga oshiriladi. Maktabgacha ta'lim maqsadi va vazifalarini ro'yobga chiqarishda mahallalar, jamoat va xayriya tashkilotlari, xalqaro fondlar faol ishtirok etadi. Maktabgacha ta'limni rivojlantirish uchun quyidagilarni amalga oshirish lozim bo'ladi:

- malakali tarbiyachi va pedagog kadrlarni ustuvor ravishda tayyorlash;
- maktabgacha ta'limning samarali pedagogik uslublarini izlash va joriy etish;
- bolalarni oilada tarbiyalashni tashkiliy, pedagogik va uslubiy jihatdan ta'minlash;
- zamonaviy o'quv-uslubiy qo'llanmalar, texnik vositalar, o'yinchoqlar va o'yinlar yaratish hamda ularni ishlab chiqarish;
- maktabgacha yoshdagi bolalarni xalqning boy madaniy-tarixiy merosi va umumbashariy qadriyatlar asosida ma'naviy-ahloqiy jihatdan tarbiyalash uchun shart-sharoitlar yaratish ;
- maktabgacha muassasalarning har xil turlari uchun turli variantlardagi dasturlarni tanlab olish,
- maktabgacha ta'limning barcha masalalari bo'yicha malakali maslahat xizmati ko'rsatish imkoniyatini yaratish;

-maktabgacha ta`lim va sog'lomlashtirish muassasalari tarmog'ini qo'llab- quvvatlash va rivojlantirish mexanizmini ishlab chiqishdan iboratdir.

XXI asrga kelib barkamol avlod ta`limoti ijtimoiy fanlarning dolzarb muammosiga aylandi. Kishilik jamiyati tarixiy taraqqiyotida komil inson, barkamol shaxs g'oyasi har bir davrda o'ziga hos mazmun, mohiyat kasb etgan.

Har bir xalq, millat, davlatning tarixiy taraqqiyoti ta`lim-tarbiya, ma`naviyat darajasiga bog'lik bo'lgan.

“Avesto”da “ezgu fikr, ezgu so'z, ezgu amal” komil inson mezoni sifatida talqin etiladi. Aziziddin Nasafiy “Bilgilki, komil inson deb, shariat va tariqatda va xaqiqatda yetuk bo'lgan odamlarga aytilar, bilgilki, komil inson shunday insondirkim, unda quyidagi to'rt narsa kamolotga yetgan bo'lsin: yaxshi fe'l, yaxshi so'z, yaxshi axloq va maorif”. Demak, komil inson barkamol shaxs premetida fan va din tarixan va mantiqan uzviy bog'liq rivojlangan.

Abu Nasr Farobiy “Fozil odamlar” fazilatlarini tahlil etsa, tasavvufda “inson o'ziligini bilishi Olloxni bilishi” komillik mezoni sifatida ifodalanadi.

Kadrlar tayyorlash modelida uzluksiz ta`lim tizimining barkamol avlodni shakllantirish imkoniyatlari vazifalari belgilab berildi. Maktabgacha ta`limning yangi konsepsiyasi yaratildi. Chunki xanuzgacha maktabgacha ta`lim va tarbiya deyilsa, Kadrlar tayyorlash milliy dasturi va Ta`lim to'g'risidagi Qonunda maktabgacha ta`lim uzluksiz ta`limning poydevori sifatida belgilandi. “Maktabgacha ta`lim vazifasi barkamol, sog'lom, har tomonlama kamol topib shakllanishini ta`minlaydi, bolalarda o'yinga, mehnatga, o'qishga intilish uyg'otadi, bolalarni maktabda ta`lim olishga tayyorlaydi.

Maktabgacha ta`limda bolalar olti-etti yoshga yetguncha davlat va nodavlat maktabgacha tarbiya bolalar muassasalarida xamda oilalarda tarbiyalanadi. Maktabgacha ta`lim maqsadi va vazifalarini ro'yobga chiqarishda mahallalar, jamoa xayriya tashkilotlari, halqaro fondlar faol ishtirok egadilar.

Demak, barkamol avlodni shakllantirishda maktabgacha ta`lim muhim o'rin tutadi. Maktabgacha ta`lim tizimi bolaning dunyoqarashi shakllanishining muhim bo'g'ini, asosiy omildir.

Bolaning ongi asosan 5-7 yoshda shakllanishini inobatga oladigan bo'lsak, aynan shu davrda uning qalbida oiladagi

muhit ta`sirida ma`naviyatning ilk kurtaklari namoyon bo`la boshlaydi. Halqimizning “Qush uyasida ko`rganini qiladi” degan dono maqoli, o`ylaymanki, mana shu azaliy haqiqatni yaqqol aks ettiradi.

Ta`limga yangi pedagogik texnologiyalarini tatbiq etishdan iborat. Mamlakatimizdagi pedagogika fanlarini o`qitishda ta`lim-tarbiya jarayoniga texnologiyani tadbik etishga jiddiy e`tibor qaratib, rivojlangan davlatlar darajasiga yetib olishdan iborat. Buning uchun, shu yo`nalish bo`yicha ilmiy-tatqiqot ishlarini rivojlantirish va respublikaning ilmiy salohiyatini ushbu yo`nalishga qaratish zarur deb takidlanadi.

Tarbiyachi mashg`ulotda bosh figura, bolalarda esa tarbiyachilarning topshiriqlarini, tushuntirishlarini, turli yangiliklarini qabul qilish darajalari xar xil hohish-istaklari turlicha. Agar tarbiyachi faqat tushuntirish bilan ovora bo`lsa bola mustaqil fikr yuritish mushohada qilish, xulosa chiqarishdan yiroqda bo`ladi.

Farzandlarimizning mustaqil va fikrlash qobiliyatiga ega bo`lgan ongli yashaydigan komil insonlar etib voyaga yetkazish, ta`lim-tarbiya soxasining asosiy maqsadi va vazifalaridir. Nutq o`stirish mashg`ulotlarida bolalar xalq qo`shiklari, erkalashlari, ovutishlari, maqollar va tez aytishlari, dostonu ertaklar, she`rlar orqali o`zi tug`ilib o`sgan vatanidan, uning xalqidan, milliy an`ana va bayramlaridan, urf-odatlaridan, qadriyatlaridan baxra olib, xalq qahramonlari singari jasur, paxlavon, uddaburon, aqlli, mexnatsevar bo`lishga intiladilar, orzu qiladilar. Masalan, o`g`il bolalar “Balli yigitlar”, qiz bolalar esa “Jajji qizalok” ko`rik tanlovlarida o`z mahoratlarini ko`rsatadilar va bundan o`zlari xam behad mamnun bo`ladilar.

Bu vazifalarni amalga oshirishda kompyuter texnologiyasining o`rni katta. Mashg`ulotlarda tarbiyachi kompyuter savodxonligini o`rgatish “Aqliy xujum”, “Bumerang” va boshqa usullarni qo`llasa, o`tilgan mavzu bola yodida uzoq vaqt saqlanadi va yangi mavzuni o`zlashtirishni osonlashtiradi.

Maktabgacha tarbiya pedagogikasining ilmiy-nazariy asoslari va tarbiyaviy (jismoniy aqliy, axloqiy, mexnat, estetik) jixatlari bo`yicha ko`pgina olimlari amaliyotchilar, pedagoglar o`z fikrlarini bayon etganlar.

Bu borada vatandoshlarimizdan Abu Nasr Forobiy, Abu Ali ibn Sino, A.Navoiy, Al- Xorazmiy, shuningdek, xorij pedagoglaridan Ya.A.Komyonskiy, L.D.Ushinskiy, N.K.Krupskaya, L.S.Vo`godskiy, A.P.Usova, I.Ya.Lerner, M.N.Skatkin va boshqalarning ishlari e`tiborga loyiqdir.

Ma`lumki, o`zbek halqi azal-azaldan tijorat bilan shug`ullanib kelgan, butun o`zining donoligi, tadbirkorligi, mexnatsevarligi bilan nom taratgan ajdodlarimiz hayotining asosini tashkil etgan iqtisodiyot va tijoratga oid boy bilim, tajriba turini tanlar. Ko`plab ilmiy va badiiy manbalar sharq, shu jumladan, o`zbek xalqining turmush tarzi xaqida ma`lumotlar beruvchi tarixiy, falsafiy adabiyotlar bunga misol bo`ladi. Xalollik, poklik, birovning haqiga hiyonat etmaslik odamiylik, odobiylik bo`lib, odamni inson sifatida yuksak darajada e`zozlaydi, ulug`laydi.

Maktabgacha ta`lim muassasalari tarbiyachisining ahloqiy sifatleri tatqiqot natijalarida muxim o`rin egallashi mumkin. Ishtimoiy yondashuv esa tarbiyachidagi ijtimoiy o`ziga hoslikni belgilab beradi. Faylasuflar fikrlariga ko`ra tarbiyachi - keng ma`noda - inson individi, kishi tor ma`noda ruxiy jihatlari taraqqiy etgan, o`z hislatlari bilan boshqalardan farq qiladigan muayyan jamiyat a`zosi. Bugungi kunda tarbiyaning eng oliy maqsadi barkamol shaxsni shakllantiradi. Maktabgacha ta`lim pedagogikasi fanlarini nazariy manbalar bilan boyitishga hizmat qiladi. Ta`lim jarayonida yangi pedagogik talablar, ya`ni pedagogik texnologiyalarni qo`llashning samaradorligi, ulardan foydalanishga oid pedagogik talablar, ya`ni pedagogik tamoyillarni ishlab chiqishni xamda amalga tatbiq etishni taqozo etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro`yxati:

- 1.Sh.M.Mirziyoyev “Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta`minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi”. T; 2016 y.
- 2.Sh.M.Mirziyoyev “Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak”. T; 2017 y.
- 3.Bolalarni tarbiyalashda oila, mahalla, maktab hamkorligi konsepsiyasi. – Toshkent: Rahbar, 1998. –15 b.

4. Uzbekiston Respublikasida ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan Davlat talablari. Toshkent – 2018.

5. Камилова Г.А, Курбанова Г.Р, Джаббарова С.З.

Асобенности формирования педагогических навыков у воспитателей дошкольно-образовательных учреждений.//

АКАДЕМИ. Научно-методический журнал, 2020 №5

(56).С.25-27.